

Turystyka a przemiany środowiska przyrodniczego Beskidu Śląskiego (*Tourism and Changes to the Natural Environment in the Silesian Beskidy*)

MIROŚLAW MIKA

**Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej
Uniwersytetu Jagiellońskiego**

Kraków 2004

ss. 228

W 2004 r. ukazała się książka pt. *Turystyka a przemiany środowiska przyrodniczego Beskidu Śląskiego*, autorstwa Mirosława Miki – pracownika Zakładu Gospodarki Turystycznej i Uzdrawiskowej Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Jak zauważa we wstępie Autor: „Beskid Śląski należy obecnie do najintensywniej zagospodarowanych regionów turystycznych polskiej części Karpat. Bliskie położenie konurbacji górnośląskiej sprawiło, iż rozwój zjawisk turystycznych w Beskidzie Śląskim odbywał się w warunkach wyjątkowych na skalę ogólnopolską. Równoległe z rozwojem funkcji turystycznej następowały znaczące zmiany w środowisku przyrodniczym” (s. 9–10). Za główne siły sprawcze tych zmian Autor uznaje szybkie tempo urbanizacji turystycznej terenów wiejskich od lat 60. XX w. oraz masowy ruch turystyczny. Przesłanki te stały się impulsem do podjęcia badań nad zależnościami pomiędzy rozwojem turystyki, oddziaływaniem tego rozwoju na środowisko przyrodnicze a możliwościami dalszego kształtowania funkcji turystycznej przez miejscowości turystyczne na obszarze Beskidu Śląskiego.

Pracę, składającą się z dziewięciu rozdziałów, otwiera wstęp poświęcony problemowi badawczemu, założeniom i celom badawczym oraz warsztatowi pracy. Rozdział drugi jest szczegółowym przeglądem problematyki w świetle dotychczasowych badań. Uwagę czytelnika zwraca mnogość literatury zagranicznej, na którą powołuje się Autor w stosunku do nieco słabiej reprezentowanej literatury polskiej.

Turystyka a przemiany środowiska przyrodniczego Beskidu Śląskiego by Mirosław Mika from the Department of Tourism and Health Resort Management at the Jagiellonian University was published in 2004.

Following the author's introductory words, “the Silesian Beskidy Mountains are currently one of the best developed tourist regions of the Polish Carpathians. The close vicinity of the Upper Silesian conurbation has created exceptional conditions for the development of tourism. This development has been followed by significant changes in the natural environment” (pp. 9–10). The author considers mass tourist activity and the rapid rate of the tourist urbanization of rural areas which started in the 1960s, to be the driving forces behind these changes. These assumptions initiated research into the relationship between tourism development, its influence on the natural environment and prospects for further development of the tourism function in the tourist destinations of Silesian Beskidy Mountains.

The book, divided into nine chapters, opens with an introduction devoted to the object of study, research assumptions and aims, as well as methods. Chapter II is a detailed review of the issue in the light of research carried out so far. The reader will notice the vast foreign literature to which the author refers compared to the rather modestly represented Polish literature.

Charakterystyka fizycznogeograficzna Beskidu Śląskiego jest głównym tematem rozdziału trzeciego. Analizie poddane jest położenie geograficzne Beskidu Śląskiego, jego rzeźba, litologia, warunki klimatyczne, hydrografia, gleby, szata roślinna i fauna. Ponadto zwrócono uwagę na źródła i skutki współczesnych zagrożeń przyrody na obszarze Beskidu Śląskiego oraz formy jej ochrony.

Kolejne dwa rozdziały dotyczą rozwoju turystyki i funkcji turystycznej w obrębie Beskidu Śląskiego. Autor odwołuje się do urbanizacji i kolonizacji turystycznej jako procesów kształtujących funkcję turystyczną na określonym obszarze, prowadzącą z kolei do powstania przestrzeni turystycznej. Zwraca przy tym uwagę na cykl rozwoju regionu turystycznego wg Butlera i koncepcję typów przestrzeni turystycznej wg Liszewskiego. Rozwój funkcji turystycznej i kształtowanie się przestrzeni turystycznej Beskidu Śląskiego zostały przedstawione w układzie chronologicznym. Opisywaną część pracy wzbogacają dane statystyczne charakteryzujące ruch turystyczny, bazę i infrastrukturę turystyczną w ujęciu dynamicznym. Analizowana jest wielkość bazy noclegowej, uznanej za podstawowy miernik zagospodarowania turystycznego obszaru recepcji turystycznej oraz osadnictwo drugich domów, będące czynnikiem przemian funkcjonalnych wsi. W tej części opracowania Autor posiłkuje się m.in. przeprowadzonymi w terenie badaniami ankietowymi i kwerendą materiałów statystycznych. Podsumowaniem głębokiej analizy zagospodarowania turystycznego jest próba przedstawienia cyklu życia regionu turystycznego oraz modelu kształtowania się przestrzeni turystycznej Beskidu Śląskiego.

Dalsza część pracy poświęcona została zagadnieniom gospodarki lokalnej w kontekście rozwoju turystyki, obejmującej infrastrukturę transportową i komunalną.

Rozdział siódmy nawiązuje do tytułu pracy i porusza problem turystyki jako czynnika przemian środowiska przyrodniczego Beskidu Śląskiego. Efektem są zmiany w użytkowaniu ziemi związane z rozwojem osadnictwa turystycznego i drugich domów oraz antropopresja turystyczna w obrębie terenów rekreacyjnych, w szczególności szlaków pieszych i narciarskich. Jest to rozdział o tyle ciekawy, że opisane zostały w nim skutki oddziaływania zjawisk turystycznych na badany teren, a więc to, co wydaje się być najistotniejsze w recenzowanej pracy.

modestly represented Polish literature.

The geographical description of the Silesian Beskidy Mountains is the main topic of Chapter III. The analysis includes their location, topography, lithology, climatic conditions, hydrography, soils, flora and fauna. In addition, the reasons for and effects of contemporary threats to the environment are discussed, as well as ways of protecting it.

The next two chapters concern the development of tourism and the tourism function in the Silesian Beskidy Mountains. The author refers to tourist urbanization and colonization as processes determining the tourism function in a given area, and leading to the emergence of a tourism space. He also draws the reader's attention to the Tourism Area Life Cycle (TALC) according to Butler, and the concept of tourism space types according to Liszewski. The development of the tourism function and the emergence of tourism space in the Silesian Beskidy Mountains are presented in chronological order. The chapter includes statistical data regarding tourism activity and infrastructure. The author analyses the capacity of hotel accommodation, which is considered to be a basic measure of tourism infrastructure in a tourist reception area, as well as second house settlement patterns, a functional change factor in the countryside. This part of the book is based on field and statistical surveys. In order to summarize the detailed analysis of the tourism infrastructure, the author attempts to present both the TALC and a model of tourism space which are emerging in the Silesian Beskidy Mountains.

The rest of the book is devoted to the local economy in the context of tourism development, including transport and communal infrastructure.

Chapter VII refers to the title of the book and discusses tourism as an environmental transformation factor. As a result of tourist settlement and second house development, changes in land use and tourist anthropo-pressure within recreational areas can be found, walking and skiing trails in particular. It is a highly interesting chapter because it presents the

Autor podnosi również problem konfliktów funkcjonalnych i środowiskowych związanych z funkcją turystyczną oraz ich przestrzennego zróżnicowania na obszarze Beskidu Śląskiego. Konflikty te są konsekwencją procesów turystycznych zachodzących na obszarze Beskidu Śląskiego, których znaczenie omówiono w zakończeniu.

Recenzowana praca, licząca 228 stron, ma charakter monograficzny i komplementarny. Jej zaletą jest komunikatywny język, logicznie zamknięty układ, bogaty zestaw materiałów statystycznych (30 tabel) oraz opracowań graficznych (64 mapy, wykresy, diagramy, zdjęcia). Cenny jest również obszerny wykaz literatury, w szczególności zagranicznej, obejmujący w sumie ponad 360 pozycji. Niewielkim mankamentem jest nieczytelność niektórych materiałów graficznych (np. rys. 25, 27).

Przedstawiona książka, mająca przede wszystkim charakter empiryczny, stanowi bardzo dobre źródło wiedzy o przemianach, jakie niosła i niesie ze sobą turystyka w Beskidzie Śląskim. Z pewnością może być przydatna dla wszystkich zainteresowanych Beskidem Śląskim, szczególnie w zakresie współcześnie zachodzących na jego obszarze procesów i konfliktów między turystyką a środowiskiem przyrodniczym, dotąd nie opisywanych w tak szerokim, kompleksowym ujęciu.

results of tourism affecting a studied area, and seems the most important in the book.

The author also discusses the problem of functional and environmental conflicts related to the tourism function, as well as their functional differentiation in the Silesian Beskidy Mountains. The conflicts are a consequence of tourist processes occurring in the Silesian Beskidy Mountains, and their significance is discussed in the conclusion.

The 228 page long book is complementary and a monograph. Its advantage is the clear language, logical layout, the abundance of statistical material (30 tables) and graphics (64 maps, graphs, diagrams, photographs). The long bibliography is also valuable, especially the foreign sources which comprise over 360 entries in total. A small disadvantage is that some of the graphic materials are unclear (e.g. fig. 25 and 27).

The book, which is of a strongly empirical character, is a very good source of information regarding the transformations brought by tourism to the Silesian Beskidy Mountains. It can certainly be useful for all those interested in this area, especially as regards contemporary processes and the conflicts between tourism and the natural environment, which have not been described in such a comprehensive way before.

Sławoj Tanaś

Uniwersytet Łódzki
Katedra Geografii Miast i Turystyki
90-142 Łódź, ul. Kopcińskiego 31
slatan@geo.uni.lodz.pl